

*Александра Станковић,
Докторанд Правног факултета Универзитета у Нишу*

UDK: 331.104

**РАДНО ПРАВНИ АСПЕКТ ПРАВА НА
СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ У ЕВРОПСКОЈ
КОНВЕНЦИЈИ ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА
И ОСНОВНИХ СЛОБОДА И ПРАВУ СРБИЈЕ**

***Апстракт:** Циљ овог рада је анализа значаја права на правично суђење, где спада и само прво на суђење у разумном року, са посебним освртом на радноправне спорове. Право на суђење у разумном року, као део права на правично суђење, једно је од основних права, без кога је савремено регулисање људских права незамисливо. Као посебно важан документ, који непосредно признаје ово право, наводимо Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Позитивним законодавством Републике Србије предвиђено је да у поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања радних спорова. Посебан положај запослених, као економски слабије стране, зарада која је основни извор прихода и егзистенције, утиче на то да се ови спорови морају решавати без одуговлачења. Практичан значај овог рада огледа се у настојању аутора да детаљном обрадом овог начела да допринос и укаже на велики значај овог права, које је полазна основа за добро функционисање правосудног система и правне државе уопште.*

***Кључне речи:** Право на суђење у разумном року, Повреда чл. 6 Европске конвенције за заштиту људских права, разумни рок у праву Србије, радни спорови, суђење у разумном року у радноправним споровима, радни суд.*

* e-mail: aleksandrastankovic91@yahoo.com

Рад примљен: 14.06.2020.

Рад прихваћен: 26.07.2020.

1. Увод

Право на суђење у разумном року је актуелно и важно питање. Дуго трајање судских поступака повлачи неекономичност поступка, има утицаја на странке које често доживљавају стрес и забринутост због предугог чекања на коначни исход поступка и трошења материјалних средстава. Ово питање добија на значају, нарочито када су у питању радни спорови - спорови о заснивању, постојању и престанку радног односа, спорови поводом зараде и других примања. Решавајући о егзистенцији једног лица, суд треба да поступа хитно и онемогући да дође до последица по запосленог, који је углавном слабија страна у радном односу.

Право на суђење у разумном року, гарантује се у кривичном, грађанском, управном и другим поступцима. Важно је уочити разлику између положаја подносилаца представки, у односу на суд, у грађанским стварима и кривичним предметима. У грађанским предметима важи на чело диспозиције због чега напредовање поступка зависи од ефикасности самих странака у спору. Поред тога у парничним предметима суд процењује и понашање противне стране.

У кривичним стварима ситуација је донекле другачија јер се од подносиоца представке не може очекивати да сарађује активно са судом у убрању поступка који може довести до његове осуде. Због тога пропуст подносиоца да допринесе убрању поступка у кривичним стварима нема одлучујући значај приликом процене разумности дужине трајања поступка. Међутим, подносилац представке који је у бекству због вођења кривичног поступка против њега, не може се касније позвати на дужину трајања поступка у периоду када је био изван домашаја органа гоњења. Али, обзиром да је тема овог рада усмерена првенствено на радноправне спорове, обратићемо пажњу на грађански поступак.

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, као извор некомунитарног права, у оквиру права на правично суђење, гарантује сваком „правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона”.¹

Све државе чланице Савета Европе дужне су да поштују обавезе предвиђене Конвенцијом. То се односи не само на државе чланице Савета Европе, већ и на државе чланице Европске уније. Европска конвенција

¹ Чл. 6. Европске конвенције о људским правима и основним слободама, Сл. Лист СЦГ - Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005- испр. и Сл. гласник РС- Међународни уговори, 12/2010 и 10/2015

о људским правима и Европски суд за људска права су темељи заштите људских права у Европи.

Конвенцијом је установљен и Европски суд за људска права, чији је задатак да обезбеди поштовање права и гаранција, које су дате Конвенцијом од стране држава чланица. Његова надлежност је супсидијарна. Уколико нека држава не поштује права из Конвенције, лице које сматра да му је право повређено, група лица или невладина организација могу поднети представку суду. То може учинити и друга држава против државе за коју сматра да крши неку одредбу Конвенције. Међутим, ова могућност је ретко коришћена до сада.

Поступак због повреде права на суђење у разумном року може се покренути без обзира на то што нису исцрпљена сва правна средства предвиђена унутрашњим правом. Суд у сваком конкретном случају цени да ли је до повреде права дошло. Установљена су четири критеријума: сложеност конкретног случаја, понашање подносиоца представке, понашање судских и административних органа тужене државе и значај питања за подносиоца представке. Уколико Суд утврди да је до повреде права зајемченог Конвенцијом дошло, досуђује правичну надокнаду нематеријалне штете у виду новчаних средстава.

Скупштина државне заједнице Србија и Црна Гора, ратификовала је Европску Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Њоме је, између осталог, грађанима Србије гарантовано право на суђење у разумном року. Такође, и Устав републике Србије² штити ово право. У Републици Србији је донет посебан Закон о заштити права на суђење у разумном року³ који је ступио на снагу 1. јануара 2016. године.

Пракса Европског суда за људска права показује нам да је ово право једно од најчешће кршених права из Конвенције.

2. Појам права на суђење у разумном року

Прецизно дефинисање појама права на суђење у разумном року није лак задатак, узимајући у обзир да још увек није дата дефиниција којом ће се обухватити сви случајеви и која ће бити применљива на све њих.

Приликом одлучивања о томе да ли је повређено право на суђење у разумном року не постоји тачно одређен појам „разумног рока“, већ се постојање повреде овог права процењује у сваком конкретном случају.

2 Службени гласник РС, бр.98/2006

3 Службени гласник РС, бр. 40/2015

Право на суђење у разумном року установљено је како у интересу лица о чијим се правима и обавезама одлучује или против кога се води одређени поступак (субјективна компонента), тако и у интересу правне сигурности и владавине права уопште (објективна компонента) (Царић, 2008:3).

Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода установљено је и гарантовано право на правично суђење, као посебно људско право, базирано на идејама природне (фундаменталне) правде (Janis, Kay, Bradley, 2000:403).

Као посебно питање намеће се шта се сматра разумним трајањем поступка. Ни чл. 6 Европске Конвенције за заштиту људских права, ни Устав Србије, не дефинишу шта је то разуман рок, нити постоје неки општеприхваћени стандард. И сам српски законодавац користи термине „разумни рок“, „хитно“.

2.1. Право на суђење у разумном року

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама, или о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом, образованим на основу закона.“⁴

Право на суђење у разумном року представља једно од основних права грађана који ужива заштиту пред Европским судом за људска права у Стразбуру, па је пракса суда, свакако најдрагоценији извор права у овој области. У оквиру Савета Европе велика пажња је посвећена овом праву, јер пракса Европског суда за људска права показује да оно представља једно од најчешће кршених права из Конвенције.

Тако на пример, у 2005. години од 219 случајева који су се тicali прекомерне дужине грађанског или управног поступка чак 84 случаја односила су се на Грчку, док је водеће место по броју пресуда у којима је суд утврдио прекомерно трајање кривичног поступка у 2005. години припало Француској и Турској (Царић, 2008:13).

Поступак пред Европским судом за људска права за оцену дужине трајања поступка може бити покренут без обзира на то што нису исцрпљена сва правна средства предвиђена унутрашњим правом, управо из разлога што се поступак пред домаћим судовима показао као неефикасан.

Важно је напоменути и то да је до 2000. године Суд у случајевима повреде права на суђење у разумном року само констатовао повреду

4 Чл. 6. Европска конвенција о људским правима и основним слободама

чл. 6. ст.1 Конвенције. Након пресуде у случају *Кудла* Суд се више не задовољава само том констатацијом, већ испитује и постојање других повреда Конвенције с тим у вези, па је од тада могућа повреда чл. 6 ст. 1 заједно са повредом чл. 13 Конвенције (Царић, 2008:73).

Европски суд за људска права оцену да ли је у одређеном случају рок предуго трајао врши с обзиром на околност сваког појединачног случаја и оцену дужине трајања поступка процењује од дана када је држава постала чланица Конвенције. Приликом оцене да ли се дужина једног поступка може сматрати разумном Суд је установио следеће критеријуме: сложеност конкретног случаја, понашање подносиоца представке, понашање судских и административних органа тужене државе и значај питања за подносиоца представке.

Суд уопштено користи формулацију да се разумност дужине поступка мора оцењивати на основу околности предмета и узимајући у обзир критеријуме које установљава судска пракса суда.

Од пресуде *Neumeister v. Austria*⁵, Суд ове критеријуме конзистентно примењује и у кривичним и у грађанским предметима, а ови критеријуми разматрају се за сваку представку и Суд даје свеукупну оцену.⁶

3. Право Србије

Крајем 2003. године Скупштина државне заједнице Србија и Црна Гора ратификовала је Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода. Захваљујући томе наши грађани су стекли могућност да заштиту својих права остварују пред Европским судом за људска права. Једно од права чије се заштита може тражити јесте право на праведно суђење. Најзначајнији елемент овог права јесте да суђење буде окончано у „разумном року“.

Право на правично суђење у нашем праву први пут је прокламовано Повељом о људским и мањинским правима и грађанским слободама⁷. Ранији југословенски уставноправни текстови нису изричито прокламовали право на правично суђење, иако су елементи тог фундаменталног људског права на индиректан начин произишавали из низа уставних одредаба. (Обрадовић, 2007:101).

5 Case No. 1936/63 *Neumeister v. Austria* (1968).

6 European Commission for Democracy through Law on the Constitution of Serbia, [http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDL-AD\(2006\)004-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2006/CDL-AD(2006)004-e.asp), приступљено дана 10.07.2020.

7 Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама, Службени лист СЦГ, бр. 6 од 28.02.2003.

Уставом Србије, право на правично суђење регулисано је на следећи начин: „Свако има право да независан и непристрастан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретања поступка као и оптужбама против њега.“⁸

Обзиром да је рад посвећен праву на суђење у разумном року, са посебном пажњом на радне спорове, у Србији, од значаја су два прописа за уређење судске заштите права из радних односа: Закон о раду⁹ и Закон о парничном поступку¹⁰.

Пре измена, Закон о раду је предвиђао да се спор пред надлежним судом мора окончати у року од шест месеци од дана покретања спора. Али, радило се о инструкционом року те није било директне санкције за његово непоштовање. Тај члан је измењен 2014. године, с обзиром на то да се сматрало да је задирање једног материјалног закона у материју процесног права недопустиво. Такође, рок од шест месеци је био инструкциони, право странке на правично суђење подразумева окончање у разумном року, што зависи од конкретног случаја, те је овај рок био превише крут, јер поступање у хитним предметима, у које спадају и спорови из радних односа, обавезује суд да такве предмете разматра преко реда и радње предузима у што краћим временским интервалима. Овај рок није ни могао бити поштован узимајући у обзир правила контрадикторности и расправности парничног поступка, без ограничења у извођењу доказа.¹¹

Поступак у парницама из радних односа и поступак у парницама поводом колективних уговора спадају у посебне парничне поступке. У поступку у споровима из радних односа одлучује се о праву, обавези или одговорности која за радника настаје према послодавцу.

У поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања радних спорова.¹² Прописано је начело хитности у решавању радних спорова, које је конкретизовано прописивањем краћих рокова од

8 Чл. 32, Устав Републике Србије

9 Службени Гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014

10 Службени Гласник РС, број 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014

11 Такође, и чл.195 став 2 ЗОР, прописивао је да је рок за покретање спора 90 дана од дана достављања решења или сазнања за повреду права, те је сад тај рок скраћен на 60 дана. Свакако је рок од скоро три месеца био је супротан начелу хитности судске заштите у овим споровима.

12 Чл. 438, Закон о парничном поступку Службени Гласник РС, број 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014,

оних који важе у општем парничном поступку. Начело хитности долази до изражаја и приликом одређивања временског оквира за спровођење поступка, као и приликом одређивања рочишта. Суд треба да настоји да радни спор оконча на једном рочишту, или уколико то није могуће, на што мањем броју рочишта између којих размак треба да буде што краћи.

Управо због значаја које за запосленог има, радни спор се мора решити без непотребног одлагања, поштујући начело хитности поступка. Тиме се указује и на један од критеријума о којима је било речи, а тичу се повреде права на суђење у разумном року, који говори о значају питања за подносиоца представке у конкретном спору. Указивање на посебан положај запослених, као економски слабије стране и зараду која је основни извор прихода и егзистенције неминовно говори о потреби хитног решавања ових поступака.

Међутим, право на суђење у разумном року неретко се повређује управо у парницама из радних односа. Постоји мноштво одлука којима је то констатовано како пред Европским судом за људска права, тако и пред судовима у Републици Србији. Поступак који је прописан за утврђивање повреде права на суђење у разумном року пред судовима Репубилке Србије, биће изложен у даљем тексту. Заштита права на суђење у разумном року, након измена Закона о уређењу судова¹³ прелази у надлежност непосредно Вишег суда. До тада се заштита овог права остваривала пред Уставним судом Србије у поступку по уставној жалби.

3.1. Закон о заштити права на суђење у разумном року

Разлог због кога се приступило доношењу Закона о заштити права на суђење у разумном року у Републици Србији, свакако је смањење притужби пред Европским судом за људска права. Од 2016. године, уколико се утврди постојање повреде овог права, накнада се исплаћује из буџетских средстава Србије опредељених за рад судова, што значи да ће судови морати више пажње да поведу о разумним роковима, јер ће то утицати на њихове личне дохотке.

Овом законом је прописана висина накнаде нематеријалне штете изазване повредом права на суђење у разумном року, односно прекомерном дужином трајања судског поступка.

Тако је прописано правично задовољење странке којим се надокнађује неимовинска штета изазвана повредом права на суђење

¹³ Службени гласник РС, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - други закон, 78/2011 - други закон, 101/2011, 101/2013 (чл.31-33 нису у пречишћеном тексту), 40/2015 - други закон, 106/2015 (чл. 5. и 6. нису упречишћеном тексту) и 13/2016.

у разумном року. Одговорност Републике Србије, како за имовинску тако и за неимовинску штету је објективна, тј. без обзира на кривицу. Закон посебно не уређује обештећење за имовинску штету, већ упућује на Закон о облигационим односима.¹⁴

За одлучивање о захтеву за надокнаду нематеријалне штете надлежни су Правобранилаштво и Основни судови у првом, а Виши судови у другом степену. Ово је из разлога што је чл.24 и чл. 25 Закона предвиђена могућност да се странка најпре обрати Правобранилаштву и покуша да са њим постигне поравњање. Међутим то није обавеза странке, те суд не одбацује тужбу за новчано обештећење ако странка предходно није покушала поравњање.

Постоје две врсте правних средстава у Закону: средства која теже убрзању поступка (приговор и жалба) и захтев за правично задовољење:

О основаности приговора и жалбе одлучују председници судова. Приговор се подноси у писменом облику суду у коме се налази предмет, и то је „суд који води поступак“.

Председник суда који усвоји приговор утврђује повреду права на суђење у разумном року и наводи разлоге и неправилности које су учињене у поступку, те налаже судији који води поступак, да предузме мере којима ће се делотворно убрзати поступак. Наравно те мере несмеју да задиру у независност и самосталност судија, нити да утичу на начело утврђивања истине и друга важна начела самог поступка.

4. Право на суђење у разумном року у радним споровима

Радни спорови се према странкама у поступку деле на индивидуалне и колективне радне спорове.

Индивидуални радни спор настаје између појединог радника и послодавца поводом остваривања или заштите индивидуалног, појединачног права, интереса, односно обавезе из радног односа (Јовановић, 2012:334). Колективни радни спор настаје између радног колектива, групе радника или радничке организације (синдиката) и организација послодавца, односно послодавца, поводом остваривања, односно повреде општих колективних права и интереса по основу рада или у вези са радом (Јовановић, 2012:369).

Радно право је грана у којој је веома раширена пракса прибегавања алтернативним методама решавања колективних радних спорова, тако да овде судови, немају главну улогу (Ивошевић, 2007:284).

14 Сл. Лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и “Сл. Лист СРЈ” 31/93

Право на рад је гарантовано чланом 60 Устава Републике Србије, који казује да свако има право на слободан избор рада, да су свима под једнаким условима, доступна сва радна места.¹⁵

Закон о раду¹⁶ је матични закон Србије у области радних односа. Њиме су, поред осталог, прописана основана права и обавезе запосленог. Уколико дође до повреде одређеног права, против решења којим је повређено право запосленог или кад је запослени сазнао за повреду права, он или односно представник синдиката чији је запослени члан, ако га запослени овласти, може да покрене спор пред надлежним судом. Рок за покретање спора јесте 60 дана од дана достављања решења, односно сазнања за повреду права.

Са реформом правосуђа започетом 1.1.2010. године у Републици Србији усвојен је већи број закона са циљем да се постигне већа ефикасност, односно убрзање судских поступака и остваривање права на суђење у разумном року (Живановић, 2012:84).

Један од најважнијих закона донет у том циљу је Закон о парничном поступку, који уводи законске преклузије у прилог суђења у разумном року. Тако, уколико је тужени у парницама из радних односа пасиван и изостане са рочишта, према чл. 440 ст.2 Закона о парничном поступку, суд ће одржати рочиште и одлучити на основу чињеничног стања

Стварно надлежни суд за индивидуалне радне спорове је суд опште надлежности (не постоје специјализовани судови за радне спорове-иначе присутни у упоредном праву). У другом степену суди апелациони суд. О вандредним правним лековима одлучује Врховни касациони суд. Ревизија је дозвољена у парницама о споровима о заснивању, постојању и престанку радног односа и у парницама поводом колективни уговора, према чл. 441 и чл. 447 Закона о парничном поступку.

Када говоримо о месној надлежности суда у радним споровима, ако је у спору из радног односа тужилац запослени, за суђење је, поред суда који је опште месно надлежан за туженог, надлежан и суд на чијем се подручју рад обавља или се обављао¹⁷. У решавању проблема везаних за суђење у разумном року, нарочито у контексту радних спорова, могу да помогну и Закон о мирном решавању радних спорова¹⁸, као и Закон о посредовању медијацији¹⁹, који регулише мирно решавање и других врста спорова.

15 Чл. 60 Устава Републике Србије

16 Сл.гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014

17 Чл. 60 Закона о парничном поступку

18 Сл. гласник РС, бр. 125/04, 104/09, 50/18

19 Сл. гласник РС, бр. 18/2005

Овим Законом уређују се начин и поступак мирног решавања колективних и индивидуалних радних спорова, избор, права и обавезе миритеља и арбитра и друга питања од значаја за мирно решавање радних спорова. Поступак мирног решавања радних спорова покреће се и води у складу са овим законом, ако о истом спору није одлучено у складу са прописима о раду.

Поступак је добровољан (тражи се сагласност друге стране) и бесплатан, а завршава се у року од 30 дана од дана одређивања арбитра. О предмету спора одлучује арбитар који није запослен у Агенцији за мирно решавање радних спорова, већ га стране бирају споразумом са листе арбитра. Решење арбитра је коначно, правноснажно и извршно и у потпуности замењује судску пресуду, те се не сме водити судски спор по истом предмету спора.

Тек усвајањем наведених Закона Србија је испунила међународне стандарде, али овај начин решавања радних спорова није заживео.

У радним споровима „запослени који сматра да је неправедно суспендован има важан лични интерес да одмах добије судску одлуку о законитости такве мере“.²⁰

У сваком случају у радним споровима очекује се посебна марљивост од суда, а то укључује и спорове у вези са пензијом.²¹

Међутим, иако у поступку у парницама из радних односа и поводом колективних уговора суд има посебну обавезу да обраћа пажњу на потребу хитног решавања радних спорова, нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, пред судовима обухваћеним истраживањем које је наведено у публикацији београдског центра за људска права, забележено је 42 радна спора старија од 10 година, а највише их је пред Првим основним судом у Београду – 36 (Београдски центар за људска права, 2012).

Имајући у виду чињеницу да код нас нема посебних судова за радне спорове, твз. радних судова, обратићемо пажњу на њихове карактеристике како бисмо размотрили могућност њиховог увођења у правни систем Републике Србије, са циљем убрзања судских поступака у овој материји.

Последњих година XX века постало је све јасније да у земљама, у којима се радни спорови решавају пред редовним судовима, постоји озбиљан заостатак у решавању ових спорова. Он је изражен или дужином

20 Case No. 11761/85 Obermeier v. Austria (1990)

21 Case No. 12870/87 Borgese v. Italy (1992)

трајања поступка или доношењем неадекватних одлука које не помирују интересе страна у спору (Брковић, 2003:81).

Радни судови се разликују међу собом у многим земљама тржишне економије, а разлике се огледају у надлежности ових судова, организацији, избору судија и другим стварима.

Више врста судова судило је радне спорове у бившој Југославији. Овакав систем је био компликован и неефикасан, а радници су имали великих проблема при утврђивању надлежног суда јер су радне спорове решавали судови добрих људи, редовни судови, трговачки судови, рударски судови, новинарски судови, судови радничког осигурања, судови пензиског осигурања, обртни суд у Љубљани и још неке врсте изабраних судова предвиђене појединим уредбама, као на пример изабрани судови при занатским удружењима и рударским задругама (Брковић, 2003:83).

У Србији је надлежност за решавање како индивидуалних, тако и колективних радних спорова поверена судовима опште надлежности. Основни суд је надлежан као првостепени за решавање индивидуалних радних спорова, док је Апелациони другостепени. Што се тиче колективних радних спорова, Виши суд надлежан за суђење у првом степену, те одељење за радне спорове решава спорове поводом колективног уговора о раду (ако спор није решен пред арбитражом), поводом штрајка, мобинга, итд. Другостепени суд је Апелациони, а Врховни касациони суд одлучује по вандредним правним средствима.

Радни суд је надлежан за решавање правних радних спорова, док су за решавање интересних колективних радних спорова предвиђени алтернативни поступци и методи деловања.

Мишљења смо да би било корисно отворити питање постојања потребе за посебним и специјализованим радним судовима (трибуналима) у Србији, као и значај истих за суђење у разумном року.

Наша пажња ће даље бити усмерена на четири система заштите права из радних односа, по угледу на које су се формирали остали системи. То су Фрацунски, Немачки, Британски и Шведски.

Карактеристика француског система је бипартизам, чији је главни заговорник синдикат који сматра да су праведни људи компетентнији за решавање индустријских конфликта у односу на професионалне судије (Брковић, 2003:87). У француском систему предвиђене су секције, које образују биро за мирење и биро за суђење и то за индустрију, трговину, пољопривреду, менаџмент и професионално особље и друге делатности. Свака секција има једнак број представника радника и представника

послодаваца. Ипак, због снажног супротстављања синдиката и удружења послодаваца није се могла спровести, ни у најмањој мери, професионализација већа добрих људи (Брковић, 2003:87). У другом степену суди апелациони суд, кога чине искључиво професионалне судије. Иначе, надлежност по тужби за тумачење и извршење колективног уговора о раду непосредно је дата високом трибуналу, а не већу добрих људи (Лубарда, 2012:974).

Са друге стране, у Немачкој је извршена специјализација радних судова. Већа су састављена од једног професионалног судије и два члана судија поротника. Радни судови у Немачкој су надлежни за решавање свих радних спорова, уз изузетк судова из области социјалног осигурања, који решава специјализовани судски форум. Професор Р. Брковић је мишљења да је овај концепт и идеја радног судства, најбољи модел за Србију. Карактеристика поступка пред радним судом је и бесплатност, односно и тужилац и тужени су ослобођени од таксе и других трошкова у вези са суђењем. Специфично овлашћење радног суда везује се за решавање колективних радних спорова, односно за право на издавање привремене забране индустријске акције (штрајка или локаута), ако суд процени да би прибегавње индустријској акцији могло изазвати „несразмерну штету” (Лубарда, 2012:973).

Када је реч о Великој Британији, састав већа индустријских трибунала улазе професионалне судије и представници послодаваца и запослених. Индустријски трибунали су двостепени. Искључиво су надлежни и специјализовани за решавање индивидуалних радних спорова, у вези са незаконитим отказом, зараде, дискриминацију и др. Када је реч о колективним радним споровима у британском праву није предвиђена надлежност индустријских трибунала већ Службе за саветовање, мирене и арбитражу.

По угледу на Велику Британију, у Шведској, веће радног суда има седам чланова који представљају професионализам, непристрасност и социјалне партнере. У Шведском праву радни суд је у првом степену (поред индивидуалних) надлежан за решавање колективних радних спорова који се тичу односа између странака колективног уговора у вези са накнадом штете због незаконите индустријске акције. Радни суд је првостепени суд за решавање индивидуалних радних спорова у вези са условима рада радника, члана синдиката који је закључио колективни уговор, док у погледу услова рада других (синдикално неорганизованих) радника, у првом степену су надлежни обласни судови (опште надлежности). У погледу ових других, радни суд се

јавља као другостепени, када одлучује по жалби радника (који није члан синдиката) против пресуде обласног суда (Лубарда, 2012:973).

5. Закључна разматрања

Последњих година, тенденција законодавца је да у правни систем Републике Србије унесе ефикасан механизам заштите права на суђење у разумном року, јер је тешко говорити о поштовању права на судску заштиту ако поступци трају предуго, ако се толерише неажурност странака, али и ако се остварење права не гарантује процесним законима који омогућавају делотворан и брз поступак.

Као што смо већ напоменули, изузев Уставне жалбе у Р. Србији до 2013. године право насуђење у разумном року било је слабо заштићено, то се препуштало судској и правосудној управи и њиховој дискреционој оцени, а и сам поступак је био уређен са свега неколико норми у Закону о уређењу судова и Закону о судијама. У последње време, све је више приговора на дужину судских поступака, чему је допринело доношење новог Закон о заштити права на суђење у разумном року. Решењем се налаже судијама да убрзају поступак и одређује које процесне радње треба да предузму. Када су у питању радни спорови, од изузетне важности је да се они брзо решавају, обзиром на значај који имају за егзистенцију сваког појединца. Зато су многе од европских земаља у свој правни систем увеле посебне судове, који решавају само радне спорове.

Током своје праксе Европски суд за људска усвојио је критеријуме за оцењивање дужине стандарда „разумног рока“, које критеријуме приликом оцене да ли поступак прекомерно траје користе и судови у Републици Србији.

Литература и извори

Брковић, Р.(2003). Радни суд. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу;

Царић, С. (2008). Право на суђење у разумном року. Београд: Службени гласник РС;

Ивошевић, З.(2007). Радно право. Београд: Службени гласник РС;

Лубарда, Б.(2012) Радно право, Расправа о достојанству на раду и социјалном дијалогу. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду;

Јовановић, П. (2012). Радно право.Нови Сад: Правни факултет Универзитета у Новом Саду;

Обрадовић, Г. (2007). Право на суђење у разумном року у радним споровима - Инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије. *Центар за публикације Правног факултета у Нишу*. 101-120;

Живановић, Б. (2012). Спорови из радних односа у поступку по жалби, Криза и обнова радног законодавства. Глосаријум, Београд. стр. 84-100;

Janis, W.M. ,Kay S.R., Bradley,W.A.: *European Human Rights Law, Oxford essential world atlas (3rd ed.)*. (2000). Oxford, UK: Oxford University Press;

Београдски центар за људска права. *Људска права у Србији*, 2012. година;

Правни извори

Устав Републике Србије. Службени гласник РС, бр.98/2006;

Закон о раду. Службени гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 и 75/2014;

Закон о парничном поступку. Службени гласник РС, бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 – одлука УС и 55/2014;

Закон о урђењу судова. Службени гласник РС, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – др. Закон , 78/2011 - др. Закон, 101/2011 и 101/2013;

Закон о заштити права на суђење у разумном року. Службени гласник РС, бр. 40/2015;

Закон о мирном решавању радних спорова. Службени гласник РС, бр. 125/04 , 104/09 , 50/18;

Закон о посредовању медијацији. Службени гласник РС, бр. 18/2005;

Закон о облигационм односима. Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и “Сл. Лист СРЈ” 31/93;

Европска конвенција о људским правима и основним слободама. Сл. Лист СЦГ - Међународни уговори, бр. 9/2003, 5/2005 и 7/2005- испр. и Сл. гласник РС- Међународни уговори, 12/2010 и 10/2015;

Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама, Службени лист СЦГ, бр. 6 од 28.02.2003;

Пресуде

Case No. 11761/85 Obermeier v. Austria (1990) Judgement of 28 June 1990;

Case No. 12870/87 Borgese v. Italy (1992) Judgement of 26 February 1992;

Case No. 1936/63 Neumeister v. Austria (1968) Judgement of 27 June 1968;

*Aleksandra Stanković,
PhD student, Faculty of Law, University of Nis*

Labor Law aspect of the Right to Right Trial within a reasonable time in European Convention of Human Rights and Serbian Law

Summary

Long and slow legal proceedings are not the problem of a single state or court. Almost all the countries face that problem or already faced it. Some countries found the way to deal with it, but there are those who are still making effort to find the solution to the problem.

The problems that appear in the legal system are, in fact, the same. The courts' overwork, caused by the increased number of legal disputes which did not include the increase of the funds and in the number of judges, is one of the leading problems in the legal system in Serbia. What more, there were cases of the judges who left the cases they were given and there was a time delay in assigning the judges for those cases. The problems also appear after frequent changes of legal acts and it takes some time to introduce them to the judges.

All the lawsuits last too long in our courts. In the cases arising from labor relations, it is unacceptable and contrary to the legal provision, according to which the court is obliged to act with special agility. Statistical data on unsolved cases arising from labor relations that appear in employment tribunals are the evidence. It can be seen that the right to trial within a reasonable time is a problem that Serbia is dealing with. We will try to overcome the problem by reaching the Law on the right to trial within a reasonable time, which will take effect in 2016. There is hope that the Law will be respected and that it will contribute to dealing with legal procedures in a faster way. The law on the peaceful settlement of labor disputes, according to the author, has not fulfilled their expectations and the parties in labor relations litigation rarely rely on it.

One of the possible solutions to the problem, which the author considers useful, is the establishment of labor courts. Since the European countries like Germany and France and many others, specialized their courts for the settlement of labor disputes, it seems that it would be a good solution for Serbia. The mere process of reforms in the legal system could be slow, it could cause some new problems and further slowdown the proceedings, and even

cause the increase in the expenses for Serbia, but in the long term it would give favorable effects.

Keywords: *The Law on the right to trial within a reasonable time, the violation of Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights, the reasonable time in the Serbian legal system, labor disputes, trial within a reasonable time in labor disputes, labor court.*